

С.В. КЛИМЕНКО¹, В.М. МЕЖЕНСЬКИЙ²

¹ Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1

² Національний університет біоресурсів і природокористування України
Україна, 03041 м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15

ПОХОДЖЕННЯ СОРТІВ ХЕНОМЕЛЕСА (CHAENOMELES LINDL.) УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Наведено історію створення та родовід 11 сортів хеномелеса: Амфора, Вітамінний, Каліф, Караваєвський, Ніка, Ніколай, Ніна, Помаранчевий, Святковий, Цитриновий, Ян.

Ключові слова: хеномелес, інтродукція, колекції, сорти української селекції, генофонд.

Рід хеномелес, або японська айва (*Chaenomeles Lindl.*), складається з трьох природних видів та чотирьох гібридних груп [31]. Це хеномелес японський (*Ch. japonica* (Thunb.) Lindl. ex Spach), х. прегарний (*Ch. speciosa* (Sweet) Nakai), х. катайський (*Ch. cathayensis* (Hemsl.) C.K. Schneid., х. чудовий (*Ch. × superba* (Frahm) Rehder), х. Кларків (*Ch. × clarkiana* C. Weber, х. Вільморенів (*Ch. × vilmoriniana* C. Weber), х. каліфорнійський (*Ch. × californica* W. Clark ex C. Weber). Усі вони інтродуковані або ресинтезовані в Україні [18]. Відсутній лише хеномелес тибетський (*Ch. tibetica* T.T. Yü). Його опис [32] був невідомий монографу роду *Chaenomeles*. Цей вид дуже наближений до х. катайського [29] і може бути лише його формою.

Хеномелес вирізняється тривалим цвітінням і широко застосовується в озелененні. Відомо декілька сотень декоративних сортів хеномелеса, які культивують у багатьох країнах [30].

Плоди хеномелеса мають цінний біохімічний склад, містять значну кількість органічних кислот, пектинових речовин, біологічно активних речовин, що робить їх цінною сировиною для переробки [1–4, 7, 8, 14, 17, 20]. Через твердий, кислий м'якуш плоди малоїстівні у свіжому вигляді, тому плодоводи тривалий час не

звертали на нього увагу і, відповідно, не проводили селекційну роботу з добору плодкових сортів.

Вперше вказав на хеномелес як на перспективну плодovu культуру засновник Київського акліматизаційного саду М.Ф. Кащенко. Він звернув увагу на значну мінливість плодів і вирішив створити великоплоді сорти, придатні для вирощування саме заради плодів. Цікаво, що хеномелес у кінці XIX ст. вирощували у розсаднику Л.П. Симиренка у Городищі (Млієв). Відомий американський вчений С. Weber у своїй монументальній праці, присвяченій сортам хеномелеса, — «Cultivars in the Genus *Chaenomeles*» [30] описує сорт *Simerenkiana* (*Ch. japonica*), який було виведено Л.П. Симиренком у його розсаднику. Рослини мали білі листки і поодинокі червоні квітки. Л.П. Симиренко культивував цей сорт понад 20 років. Це був сорт хеномелеса виду *Ch. speciosa*. Сорт, на жаль, не зберігся. Восени 1913 р. на прохання М.Ф. Кащенко В.Л. Симиренко (син Л.П. Симиренка) привіз до Акліматизаційного саду найбільші плоди хеномелеса із розсадника у Городищі [10]. У результаті було отримано форми з досить великими плодами, тому їх можна було розглядати як рослини одночасно декоративні та плодovі [16]. Одержані М.Ф. Кащенко сiянці покладали початок роботі з хеномелесом в Україні. В довоєнні роки на дослідній станції

Спиртотресту у Немешасві за ініціативи М.Ф. Кащенко було закладено промислові плантації хеномелеса на площі 2 га [11]. Селекційна робота на цьому призупинилася, бо М.Ф. Кащенко у 1935 р. помер, а його співробітники були репресовані.

Деякий час Акліматизаційний сад був підпорядкований Інституту ботаніки, а з 1944 р. — Центральному ботанічному саду АН України. У 1975 р. сад ліквідували, а колекцію хеномелеса було перенесено до Центрального республіканського ботанічного саду [15].

Мета роботи — проаналізувати історію інтродукції видів хеномелеса в Україну, склад генофондів та колекцій, стан селекційної роботи, охарактеризувати створені сорти.

Об'єкти та методи

Для аналізу видового і сортового складу хеномелеса у світі та в Україні використано методи наукової інформатики.

Основним методом була аналітична селекція, яка ґрунтується на використанні результатів спонтанної селекції для відбору найперспективніших форм.

Результати та обговорення

Колекція форм хеномелеса японського Акліматизаційного саду стала основою для створення сортів цієї нової плодової культури. Колекція ЦРБС збагатилася новими видами *Chaenomeles* — *Ch. speciosa*, *Ch. superba*. У 1980-х роках С.В. Клименко було відібрано декілька перспективних форм, зокрема, 4, 7, 11 [7, 8].

У наступні роки тривали роботи з розширення колекційно-селекційного фонду, який нараховував 200 селекційних форм. Вихідний матеріал залучали з наукових установ країн Європи, Азії та Америки. Добір селекційних форм проводили переважно за врожайністю, великоплідністю, вмістом м'якуша. Окрім цих головних напрямів, селекцію було спрямовано на зменшення розмірів насінної камери, збільшення товщини мезо-

карпного шару, підвищення ароматичності, поліпшення біохімічних показників, господарсько-цінних ознак — компактність куща, відсутність колючок, легкий відрив плодів. Було відібрано 15 форм для створення плантацій, зокрема 1-7, 2-12, 504. Вони мають плоди масою 50–100 г, з мезокарпієм 10–13 мм товщиною та вмістом м'якуша 89–94 % [25, 26]. Найкращі форми отримали сортові назви: 1-7 (Цитриновий), 503 (Караваєвський), 504 (Вітамінний), 510 (Помаранчевий) — автори сортів С.В. Клименко, О.М. Недвига; Амфора, Святковий, Ян — автори сортів С.В. Клименко та О.В. Григор'єва [12, 28]. Усі вони відібрані серед сіянців від посіву насіння добірних форм від вільного запилення [6, 20]. Для селекції сортів Амфора, Святковий, Ян тощо було залучено матеріал англійської, бельгійської, голландської та французької селекції.

'Вітамінний'. Назву сорт отримав за високий вміст вітаміну С і каротину.

Кущ компактний, пряморослий, заввишки 1 м, пагони слабо обколючені. Квітки рожеві. Плоди кулясті або плескато-кулясті, з широкою чашечкою, масою 100 г, яскраво-жовті, привабливі, надзвичайно ароматні. Шкірка гладенька, суха. Частка м'якуша — 92 %. Біохімічний склад плодів: сухі речовини — 12,5 %, цукри — 3,2 %, органічні кислоти — 3,5 %, пектинові речовини — 2,7 %, аскорбінова кислота — 360,8 мг/100 г.

'Караваєвський'. Сорт названо за місцевістю Караваєвка — територією НБС, де розташовано колекції відділу акліматизації плодівих рослин. До революції тут була садиба земського лікаря Караваєва.

Кущ доволі великий — заввишки 1,5–1,8 м, пряморослий, гілки колючі. Квітки оранжеві, типові для хеномелеса японського. Плоди усічено кулясто-конічні або короткоциліндричні, з широкою чашечкою, масою 70 г, жовтувато-зелені, надзвичайно ароматні. Шкірка гладенька, слабо масляниста. Частка м'якуша — 95 %. Біохімічний склад плодів: сухі речовини — 16,3 %, цук-

ри — 4,1 %, органічні кислоти — 2,9 %, пектинові речовини — 2,5 %, аскорбінова кислота — 228,4 мг/100 г.

'Помаранчевий'. Назву сорт отримав за помаранчево-жовте забарвлення плодів.

Кущ компактний, пряморослий, заввишки 1,2–1,5 м, гілки майже без колючок. Квітки біло-рожеві, махрові. Плоди плескато-кулясті або видовжено-конічні, масою 60 г, яскраво-жовті, привабливі, надзвичайно ароматні. Шкірка гладенька, масляниста. Частка м'якуша — 91 %. Біохімічний склад плодів: сухі речовини — 17,6 %, цукри — 4,2 %, органічні кислоти — 2,6 %, пектинові речовини — 1,7 %, аскорбінова кислота — 202,6 мг/100 г.

'Цитриновий'. Сорт отримав таку назву за приємний цитрусовий аромат плодів.

Кущ заввишки 1,5–1,6 м, гілки не колючі. Квітки ніжно-рожеві. Плоди кулясто-конічні, масою 70 г, зеленкувато-жовті, надзвичайно ароматні. Частка м'якуша — 90 %. Біохімічний склад плодів: сухі речовини — 15,5 %, цукри — 3,5 %, органічні кислоти — 3,2 %, пектинові речовини — 2,9 %, аскорбінова кислота — 346,3 мг/100 г.

На Донецькій дослідній станції садівництва (нині — Артемівська дослідна станція розсадництва) роботи із селекції хеномелеса було започатковано у 1981 р. В.М. Меженським. Метою роботи був добір неколючих високоврожайних форм з поліпшеною якістю плодів без зниження рівня стійкості до хвороб і шкідників. Було створено колекцію з 293 сорто- та видозразків хеномелеса і селекційний фонд з 30 тис. гібридів. Колекційні зразки походять з 20 країн Європи, Азії та Північної Америки. У селекційному процесі застосовували методи гібридизації, штучного мутагенезу, поліплоїдії тощо [18, 22, 23].

На першому етапі роботи партію насіння з Донецького ботанічного саду, що являла собою суміш форм хеномелеса японського та х. чудового, було оброблено хімічними мутагенами. Однорічні сіянці у 1982 р. висадили на постійне місце. Серед сіянців

створеної популяції було відібрано декілька перспективних для подальшої роботи форм — 2-2-19, 2-2-25, 2-2-49, 3-1-16, 3-3-46, 4-1-11 [18]. З 1986 р. насіння цих форм від вільного запилення використовували для розширення селекційного фонду. Після першого плодоношення у 1990 р. у потомстві форми 4-1-11 виділили декілька перспективних форм, зокрема, 2-03, 2-022, 2-025. Згодом вони отримали сортові назви — відповідно Ніка, Ніколай, Ніна [21, 24]. Завдяки спорідненому походженню їх було названо на честь родичів селекціонера: Ніка — Никифор (дідусь), Ніколай — Микола (батько) та Ніна (мати). Автор сортів — В.М. Меженський.

'Ніка'. Кущ пряморосло-розлогий, заввишки 1 м. Гілки без колючок. Квітки помаранчево-червоні. Плоди кулясті, масою 70–100 г, жовті, ароматні. Частка м'якуша — 93 (91–94) %. Біохімічний склад плодів: сухі речовини — 14,5 (14,5–14,6) %, цукри — 3,3 (3,0–3,7) %, органічні кислоти — 5,9 (5,4–6,4) %, аскорбінова кислота — 86,9 (71,6–102,1) мг/100 г.

'Ніколай'. Кущ пряморосло-розлогий, заввишки 1 м. Гілки без колючок. Квітки помаранчево-червоні. Плоди кулясті до кулясто-еліпсоподібних, масою 50–70 г, жовті, ароматні. Частка м'якуша — 94 (92–95) %. Біохімічний склад плодів: сухі речовини — 15,0 (14,5–15,8) %, цукри — 3,3 (2,1–4,0) %, органічні кислоти — 5,7 (3,7–6,6) %, аскорбінова кислота — 100,3 (63,2–153,1) мг/100 г.

'Ніна'. Кущ пряморосло-розлогий, заввишки 1 м. Гілки без колючок. Квітки помаранчево-червоні. Плоди нерівнобоко-кулясті, масою 60–90 г, жовті, ароматні. Частка м'якуша — 93 (91–96) %. Біохімічний склад плодів: сухі речовини — 14,8 (12,3–15,9) %, цукри — 3,2 (2,2–3,9) %, органічні кислоти — 5,3 (3,4–7,4) %, аскорбінова кислота — 92,9 (73,6–109,1) мг/100 г.

У 1985 р. за делектусом з Ташкентського ботанічного саду було отримано насіння, заетикетоване як *Chaenomeles speciosa*.

Один із сіянців — форма 595/1, який мав морфологічні ознаки *Ch. cathayensis*, дав урожай плодів у 1990 р. Маса плодів сягала 175 г. Запилювачами, вірогідно, були добірні форми *Ch. × superba*, які росли поруч. Серед сіянців форми 595/1 у 1998 р. відібрали форму 60-11-100, якій пізніше дали сортову назву *Каліф* через її цінність і таксономічну належність до хеномелеса каліфорнійського [19].

'Каліф'. Кущ пряморослий, заввишки до 2 м. Гілки з незначною кількістю колючок. Квітки білі, з рожевими плямами. Плоди кулясто-оберненояцеподібні до еліпсоподібних, масою 80–120 г, жовті, ароматні. Частка м'якуша — 91 (88–94) %. Біохімічний склад плодів: сухі речовини — 17,6 (13,2–19,8) %, цукри — 3,7 (2,6–4,7) %, органічні кислоти — 4,5 (2,4–6,7) %, аскорбінова кислота — 111,8 (40,5–154,9) мг/100 г.

У 1998–1999 рр. заявки на зазначені сорти було передано до Державної комісії України з випробування та охорони сортів рослин. У 2001 р. їх було занесено до Реєстру сортів рослин України [26, 27]. 'Вітамінний', 'Каравасевський', 'Помаранчевий', 'Цитриновий' пропонуються для вирощування у Поліссі та Лісостепу, 'Каліф', 'Ніка', 'Ніколай', 'Ніна' — у Лісостепу і Степу України.

Хеномелес уперше районовано як плододову рослину, що дає змогу перевести його вирощування на сортову основу. Нині селекційну роботу з хеномелесом у НБС ім. М.М. Гришка проводить С.В. Клименко [9, 13]. Відібрано нові перспективні форми 'Амфора', 'Святковий', 'Ян', 'Вишуканий Світлани', 'Чудовий Ольги' [28].

'Амфора'. Виділений серед сіянців хеномелеса чудового від вільного запилення. Кущ широкий, до 1,5 м у діаметрі, висотою до 1,2–1,5 м, з прямими гілками, компактною кроною, густо облиствлений, листки гарні, блискучі, темно-зелені, кулясто-еліптичні до еліптичних. Квітки оранжево-червоні, прості. Плоди у формі глечиків, зелено-жовті з білими цятками, масою 40–50 г, в окремі роки — до 80 г. Плоди щільно при-

кріплені до пагонів. Урожай становить 5–6 кг з куща.

'Святковий'. Виділений серед сіянців від вільного запилення французького сорту *Nivalis* (*Ch. speciosa*). Кущ висотою до 1,0–1,2 м з нещільною овально-шароподібною кроною. Листки видовжені, пилчасті, ланцетні, характерні для *Ch. speciosa*. Квітки білі, прості. Плоди овально-циліндричні, яскраво-жовті, красиві, середня маса 1 плоду — 40–50 г, в окремі роки — крупніші. Під час цвітіння і плодоношення кущ надзвичайно ошатний. Строки достигання — середина вересня — жовтень. Урожай — 4–5 кг з куща.

'Ян'. Відібраний серед сіянців, одержаних із суміші насіння хеномелеса японського і х. прегарного. Кущ невисокий — до 1,0 м заввишки, розлогий, до 1,5 м завширшки. Листки довгі, ланцетні, пилчасті. Квітки яскраво-червоні, цвітіння рясне. Плоди яблукоподібні, слабо ребристі біля чашечки, з оригінальним забарвленням, відмінним від інших сортів, — ніжно-рожевим з рум'янцем, з маслянистою поверхнею, середня маса 1 плоду — 35,0–40,0 г, в окремі роки — більша. Строки достигання — середина — кінець вересня. Урожай з куща — 3–4 кг.

На Артемівській дослідній станції розсадництва у 2009 р. селекцію хеномелеса було припинено. Цю роботу продовжує В.М. Меженський у Національному університеті біоресурсів і природокористування України. Ним відібрано перспективну форму 'Максим', яка є нащадком 'Каліфа'.

Висновки

Роботу із створення перспективних плододових сортів хеномелеса української селекції проведено у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України і на Артемівській дослідній станції розсадництва. Визначено основні напрями селекції хеномелеса. Одержано понад 10 сортів, придатних для культивування у Поліссі, Лісостепу і Степу України. Створено гібридний

фонд хеномелеса. Триває селекційна робота з одержання плодкових та декоративних сортів.

1. Джан Т.В., Коновалова О.Ю., Клименко С.В. Изучение накопления биологически активных веществ в листьях хеномелеса (*Chaenomeles Lindl.*) // Сб. науч. тр. «Разработка, исследование и маркетинг новой фармацевтической продукции». — Пятигорск, 2011. — Вып. 66. — С. 67–69.

2. Джан Т.В., Коновалова О.Ю., Клименко С.В. Изучение содержания полисахаридов в плодах хеномелеса (*Chaenomeles Lindl.*) // Материалы IX междунар. симпозиума «Новые и нетрадиционные растения и перспективы их использования». — М., 2011. — Т. 1. — С. 56–58.

3. Джан Т.В., Коновалова О.Ю., Клименко С.В. Біологічно активні речовини ліпофільних екстрактів плодів хеномелесу (*Chaenomeles Lindl.*) // Фармацевтичний часопис. — 2013. — Вип. 1 (25). — С. 47–50.

4. Івченко С.І., Клименко С.В., Петрова В.П. Перспективный плодовой і декоративний чагарник айва японська // Інтродукція та акліматизація рослин на Україні. — 1968. — Вип. 3. — С. 268–270.

5. Кащенко М.Т. Огляд нелікарських культур Акліматизаційного саду при Українській Академії наук // Зап. фіз.-мат. відділу УАН. — 1925. — Т. 1, вип. 4. — С. 34–41.

6. Кащенко Н.Ф. Первые шаги моего акклиматизационного питомника в г. Киеве. — Ростов н/Д: Издание Ростов н/Д о-ва садоводства, 1914. — 24 с.

7. Клименко С.В. Айва японська, або хеномелес // Високовітамінні плодови культури. — К.: Урожай, 1985. — С. 20–29.

8. Клименко С.В. Хеномелес // Справочник садовода. — К.: Наук. думка, 1990. — С. 116–121.

9. Клименко С.В. Малораспространенные плодовые растения как лекарственные // Інтродукція рослин. — 2001. — № 3–4. — С. 37–44.

10. Клименко С.В. Вклад академіка М.Ф. Кащенко у розвиток теорії і практики інтродукції рослин в Україні // Інтродукція рослин. — 2003. — № 4. — С. 3–16.

11. Клименко С.В. Хеномелес — плодова, декоративна, лікарська рослина // Хімія, агрономія, сервіс. — 2009. — С. 46–53.

12. Клименко С.В., Бриндза Я., Григорьева О.В. и др. Хеномелес: генофонд и новые сорта в НБС НАН Украины // Інтродукція рослин, збереження та збагачення біорізноманіття в ботанічних садах і дендропарках: Матеріали міжнар. наук. конф., присв. 75-річчю заснування Національного бота-

нічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (15–17 вересня 2010 р.). — К.: Фітосоціоцентр, 2010. — С. 202–204.

13. Клименко С.В., Булгакова М.П., Григорьева О.В. Хеномелес японський (*Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl. ex Sprach.) в агрофітоценозах лікарського призначення // Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 90-річчю від дня народження Д.С. Івашина «Ресурсознавство, колекціонування та охорона біорізноманіття». — Полтава, 2002. — С. 117–123.

14. Клименко С.В., Недвига О.Н. Хеномелес: интродукция, состояние, перспективы культуры // Інтродукція рослин. — 1999. — № 3–4. — С. 125–134.

15. Клименко С.В., Недвига О.Н., Клименко С.Б. Перспективные формы хеномелеса (*Chaenomeles Lindl.*) на севере Украины // Інтродукція і акліматизація рослин. — 1989. — Вып. 11. — С. 84–87.

16. Лук'янов Д.П. Про нові або мало на Україні розповсюджені рослини акліматсаду. — К.: Вид. Київ. акліматсаду. — 1928. — № 2. — 36 с.

17. Меженский В.Н. Интродукция и селекция хеномелеса (*Chaenomeles Lindl.*) в Донбассе // Інтродукція і акліматизація рослин. — 1989. — Вып. 12. — С. 38–42.

18. Меженский В.Н. Хозяйственно-биологические особенности хеномелеса (*Chaenomeles Lindl.*): Автореф. дис. ... канд. с.-х. наук.: 06.01.05 — селекция и семеноводство / ВНИИ растениеводства. — Л., 1989. — 18 с.

19. Меженский В.Н. Хеномелес: Калиф, Ника // Атлас перспект. сортов плод. и ягод. культур укр. селекции / Под ред. В.П. Копаня. — К.: Одесс, 1999. — С. 183.

20. Меженский В.Н. Хеномелес. — М.: АСТ; Донецк: Сталкер, 2004. — 64 с.

21. Меженский В.Н., Меженская Л.А. Інтродукція і селекция нетрадиционных плодовых культур // Садоводство и виноградарство. — 2002. — № 5. — С. 21–23.

22. Меженський В.М. Селекція хеномелесу в Україні // Генетика і селекция в Україні на межі тисячоліть: у 4 т. / Редкол.: В.В. Моргун (голов. ред.) та ін. — К.: Логос, 2001. — Т. 3. — С. 422–428.

23. Меженський В.М. Склад і використання колекції нетрадиційних плодкових культур. 1. Хеномелес (*Chaenomeles Lindl.*) // Генетичні ресурси рослин. — 2004. — № 1. — С. 123–127.

24. Меженський В.М., Меженська Л.О. Сорти нетрадиційних плодкових культур для виробництва органічної садовини // Наук. доповіді НУБіП. — 2011. — Вип. 7 (29). — 11 с. — URL : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2011_7/11mvm.pdf (дата звернення: 29.12.2011)

25. Недвига О.М. Біоекологічні особливості хеномелеса японського (*Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl. ex Spach) і перспективи його культивування в Лісостепу України: Автореф. дис. ... канд. біол. наук. 03.00.05 — ботаніка / Центр. ботан. сад АН України. — К., 1994. — 23 с.

26. Недвига О.Н. Хеномелес: Витаминный, Караваевский, Помаранчевый, Цитриновый // Атлас перспект. сортов плод. и ягод. культур укр. селекции / Под ред. В.П. Копаня. — К.: Одеск, 1999. — С. 182, 184.

27. Реєстр сортів рослин України на 2001 р. / Держ. комісія України по випробуванню та охороні сортів рослин. — К., 2001. — 139 с.

28. Сорты плодовых и ягодных растений селекции Национального ботанического сада им. Н.Н. Гришко / Под ред. С.В. Клименко. — К.: Фитосоциоцентр, 2013. — С. 88–89.

29. Bartish I.V., Garkava L.P., Rumpunen K., Nybom H. Phylogenetic relationships and differentiation among and within populations of *Chaenomeles* Lindl. (Rosaceae) estimated with RAPDs and isozymes // *Theor. Appl. Genet.* — 2000. — **101**. — P. 554–563.

30. Weber C. Cultivars in the genus *Chaenomeles* // *Arnoldia*. — 1963. — **23**, N 3. — P. 17–75.

31. Weber C. The genus *Chaenomeles* (Rosaceae) // *J. Arnold Arb.* — 1964. — **45**, N 2. — P. 161–205; N 3. — P. 302–345.

32. Yü T.T., Kuan K.C. *Taxa nova Rosacearum sinicarum*. — 1963. — **8**, N 3. — P. 202–234.

Рекомендував до друку
С.І. Кузнецов

С.В. Клименко¹, В.Н. Меженский²

¹ Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко
НАН Украины, Украина, г. Киев

² Национальный университет биоресурсов
и природопользования Украины,
Украина, г. Киев

ПРОИСХОЖДЕНИЕ СОРТОВ ХЕНОМЕЛЕСА (*CHAENOMELES* LINDL.) УКРАИНСКОЙ СЕЛЕКЦИИ

Приведена история создания и родословная 11 сортов хеномелеса: Амфора, Витаминный, Калиф, Караваевский, Ника, Николай, Нина, Помаранчевый, Святковский, Цитриновый, Ян.

Ключевые слова: хеномелес, интродукция, коллекции, сорта украинской селекции, генофонд.

S.V. Klymenko¹, V.M. Mezhen'skiy²

¹ M.M. Gryshko National Botanical Gardens,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kyiv

² National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kyiv

ORIGIN OF *CHAENOMELES* LINDL. CULTIVARS OF THE UKRAINIAN BREEDING

The history of creation and genealogical 11 cultivars of *Chaenomeles* ssp.: Amphora, Kalif, Karavaievskiy, Nika, Nikolai, Nina, Pomaranchevyyi, Sviatkovyyi, Tsytrynovyyi, Vitaminnyi, Jan is presented.

Key words: chaenomeles, introduction, collection, cultivars of Ukrainian selection, gene pool.